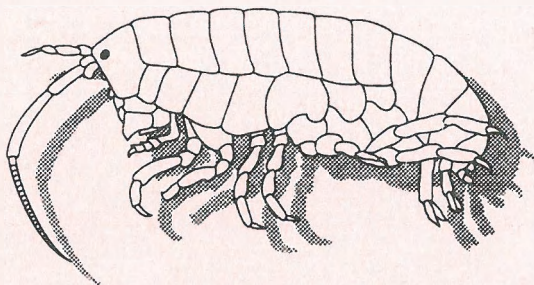

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muscarstraat 14, 8400 Oostende

Afgiftekantoor Oostende 1

voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (vzw),
Institute for Marine Scientific Research
VICTORIALAAN 3 - B-8400 OOSTENDE BELGIUM
tel. +32-(0)59-321045 - Fax: +32-(0)59-321046

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

I Z W O vzw

Victorialaan 3

B-8400 Oostende

Driemaandelijks Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**
Jaargang 17 nr. 2
Juni 1997

B3142

Periodiek van "De Strandwerkgroep", vereniging voor mariene biologie.
Verschijnt driemaandelijks.

Voorzitter: Francis KERCKHOF, Muscarstraat 14, 8400 Oostende. Tel. 059/50.72.94

Penningmeester, ledenadministratie & verkoop oude nrs. van De Strandvlo: Bart VERHAEGHE, Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen. Tel. 051/50.23.46

Secretaris:

Redacteur: Ingrid JONCKHEERE, Kerkeweg 32, 8490 Snellegem. Tel. 050/81.37.68 of
058/52.19.46

Natuurhistorisch Archivaris: Jean-Paul VANDERPERREN, Hoogstraat 137, 1980 Zemst.
Tel. 015/61.07.81

Public Relations: Marie-Thérèse PANNEELS-VANHAELEN, Lindegaarde 3, 1830 Machelen.
Tel. 02/251.86.56 in het weekend 058/51.86.15

Bestuursleden: Guido Rappé, Kapelstraat 3, 9910 Ursel. Tel. 093/74.39.68
Johan Mares, Rietmusstraat 4, 8400 Oostende. Tel. 059/70.24.63
Jan Haelters, A. Wybolaan 28, 8200 Brugge

Abonnementsprijs: 250,- BEF. Te storten op rek. 001-1091291-20, t.n.v. "De Strandwerkgroep" p/a B. VERHAEGHE (zie hoger). In Nederland kan gestort worden op postgiro 0222305 met vermelding "Strandwerkgroep België". Het lidgeld bedraagt 15 gulden.

Je kunt steunlid worden door storting van minimum 500,- BEF.

Jaargang 17 nr. 2

	Woord vooraf - Bestuursmededelingen - Excursiekalender.	29
1990	Kerckhof, F. Waarnemingen van de Afrikaanse zeepok <i>Solidobalanus falax</i> langs de Franse Atlantische kust en op drijvende voorwerpen aangespoeld op het Belgische strand	34
	Poezie	45
1990	Kerckhof, F. De schaalhoorn <i>Patella vulgata</i> en de Japanse oester <i>Crassostrea gigas</i> na de koude winters 1995/1996 en 1996/1997	49
	Uit de pers	52
1990	Vanhaelen, M.-Th., Oproep in verband met massastrandings <i>Solen marginatus</i> na winter 1997 aan de Westkust	54
1990	Vanhaelen, M.-Th., Een beetje informatie over de twee <i>Monodonta lineata</i> , die verleden zomer in Koksijde gestrand zijn	55

WOORD VOORAF

Het tweede boekje van dit jaar is weer een dun nummer geworden. Ik had niet veel artikels ontvangen maar met de vakantie voor de boeg hebben we dan toch nog snel gepoogd een nummertje klaar te stomen.

Ik hoop dat ik voor het volgende boekje wat meer artikels ontvang zodat ik dan eens een extra dik nummer kan laten drukken.

De inhoud van dit nummer is wel gevarieerd.

We volgen de schaalhoorn en de Japanse oester voor en na de koude winter van 1995/1996 en 1996/1997.

Ook is er aandacht voor een nieuwe zeepok, namelijk een Afrikaanse zeepok die voor het eerst gemeld wordt langs de Franse Atlantische kust en op aangespoelde drijvende voorwerpen op het Belgische strand.

Dat er niet enkel mariene organismen aanspoelen op het strand maar ook linkerschoenen en kogelpatronen lezen we in een persbericht en de korte mededelingen aan het einde van dit nummer.

BESTUURSMEEDEDELINGEN**Laagwatertabel Oostende /juli, augustus, september 1997 (weekends)**

juli		augustus	
za 05/07	08.51-21.13	za 02/08	07.58-20-20
zo 06/07	09.30-21.53	zo 03/08	08.36-20.58
za 12/07	01.13-13.19	za 09/08	11.53-
zo 13/07	02.03-14.18	zo 10/08	00.22-12.27
za 19/07	07.32-20.01	za 16/08	06.19-18.54
zo 20/07	08.20-20.48	zo 17/08	07.15-19.46
za 26/07	00.47-13.07	za 23/08	11.53-
zo 27/07	01.40-14.01	zo 24/08	00.23-12.40
		za 30/08	06.59-19.22
		zo 31/08	07.42-20.03
 september		 LW te :	
za 06/09	10.49-23.14	Boulogne	43 min. vroeger
zo 07/09	11.21-23.46	Calais	19 min. vroeger
za 13/09	04.52-17.29	Duinkerke	9 min. vroeger
zo 14/09	05.58-18.34	Nieuwpoort	2 min. vroeger
za 20/09	10.46-23.13	Zeebrugge	8 min. later
zo 21/09	11.30-23.58	Vlissingen	30 min. later
za 27/09	05.31-18.05		
zo 28/09	06.35-18.58		

Het register

Het register van de eerste 15 jaargangen van de Strandvlo kan je bestellen bij Francis Kerckhof (adres zie binnenflap). Kostprijs : 200 + 50 fr. verzendingskosten te storten op het rekeningnummer van de Strandwerkgroep (zie binnenflap).

Biologische waarderingskaart voor Vlaanderen

Het Instituut voor Natuurbehoud doet een oproep tot vrijwillige medewerking aan de Biologische waarderingskaart voor Vlaanderen.

Wat is de biologische waarderingskaart ?

Iedereen heeft wel eens gehoord van deze kaarten. Zij geven een inventaris en evaluatie van het biologische milieu en dit op basis van plantengroei, grondgebruik en landschapskenmerken. Het gehele Vlaamse grondgebied is gekarteerd, inclusief de meer urbane gebieden.

Waarom deze oproep ?

De biologische waarderingskaarten worden momenteel in vele studies gebruikt. Voorbeelden zijn milieu-effectrapporten, verwerkingen in het kader van het mestactieplan en het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen, het vegetatiewijzigingsbesluit en dergelijke. Iedereen die een beetje ervaring met kaarten heeft weet dat ze gebreken vertonen. Gebruikers zowel binnen als buiten het Instituut hebben vaak niet de mogelijkheid opnieuw veldcontroles uit te voeren zodat hun adviezen vaak op verkeerde of onvoldoende basisgegevens steunen. De enige mogelijkheid om dit te verhelpen is te zorgen dat de kaarten beter worden !

Met dit doel in februari 1997 op het Instituut een groot project rond de biologische waarderingskaart gestart en dit in de eerste plaats ten behoeven van het mestactieplan en de verdere uitgave van de nog niet gepubliceerde kaarten. Hoewel, naar Vlaamse normen, veel personeel kan ingeschakeld worden zal het voor hen nog altijd onmogelijk zijn om binnen de gestelde tijdslimieten overal een zo juist mogelijke kartering door te voeren. Hoe meer gebruikers en geïnteresseerden opmerkingen over de kaarten formuleren, hoe nauwkeuriger de kaarten zullen worden en hoe groter de kans wordt dat de natuurwaarden en natuurrelicten via allerlei instrumenten en procedures kunnen voortbestaan. Vandaar is het Instituut zo vrij u om medewerking te vragen en dit in het bijzonder voor de jaren 1997 en 1998.

Wat wordt er van u verwacht ?

Het Instituut hoopt dat u op een regenachtige dag zich eens over de kaarten van uw eigen of geliefkoosde excursiestreek buigt en uw veldkennis terzake toets met wat de kaarten u trachten wijs te maken. Het Instituut durft zelfs te hopen dat u tijdens een volgende excursie één of verscheidene kaarten met u meeneemt en ze eens grondig uittest. Tenslotte hopen wij dat u uw opmerkingen leesbaar doorstuurt naar het secretariaat van de biologische waarderingskaart.

Opmerkingen en aanvullingen over de specifieke begeleidende teksten zijn eveneens welkom.

Wat biedt het Instituut u in ruil ?

- u kan gratis beschikken over alle biologische waarderingskaarten die u wenst; dit geldt ook voor toekomstige nieuwe publikaties; extra exemplaren of kopies kan u aanvragen om uw opmerkingen en aanvullingen door te geven;
- u krijgt een soort 'lidmaatschap' die u een bevoorrechte positie geeft ten aanzien van het Instituut voor Natuurbehoud;
- voor wie dit wenst kunnen wij een gratis 'opleiding' in de biologische waarderingskaart voorzien;

via een geëigend kanaal, zoals een informele bijeenkomst, zullen wij u toelichten wat er eigenlijk met uw toegestuurde gegevens gebeurt; u wordt ook op de hoogte gehouden van eventuele publikaties over of aan de hand van biologische waarderingskaart en kan deze desgewenst gratis verkrijgen.

Inschrijvingsformulieren en meer info is te verkrijgen bij het Instituut voor Natuurbehoud, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel. Tel. 02/558.18.49 (Katrien Van Den Broeck).

Excursiekalender

Zaterdag 23 augustus : Koksijde : Schipgat : schelpentocht voor kinderen en andere geïnteresseerden

Afspraak : om 10 uur 30 parking Elisabethplein, oostelijk einde van de dijk

Zaterdag 20 september : Doel : slikken- en schorregebied (ganse daguitstap onder leiding van Manu Dumoulin)

Afspraak : om 10 uur 30 pleintje dijk, recht tegenover het haventje van Doel - lunchpakket voorzien, laarzen meebrengen !!!

Namiddag : mogelijkheid tot fossielenzoektocht in de opgespoten terreinen

Zondag 19 oktober : Knokke : het strand richting het Zwin en Cadzand

Afspraak : om 10 uur oostelijk einde van de zeedijk te Het Zoute

Zaterdag 20 december : De Panne : het Westhoekstrand tot de landgrens (Bray-Dunes)

Afspraak : om 10 uur 30 einde Dynastielaan op het zeedijkje

** In geval van zeer slecht weer, verlaten we vlugger het strand en kunnen we (vrijblijvend) een museum bezoeken.*

Voor praktische informatie i.v.m. bovenstaande uitstappen kun je steeds terecht bij M.-Th. Vanhaelen, Lindegaarde 3, 1830 Machelen. Telefoonnummer tijdens de week 02/251.86.56 in het weekend 058/51.86.15.

Waarnemingen van de Afrikaanse zeepok *Solidobalanus falax* langs de Franse Atlantische kust en op drijvende voorwerpen aangespoeld op het Belgische strand

F. Kerckhof

Het raadsel van de roze zeepok

Een blauw stuk plastic, deel van een emmer, dat op 26 november 1996 te Oostende Halve Maan in een oude vloedlijn lag, trok mijn aandacht. Er zaten namelijk roodachtige - dus verdachte - zeepokken op. Misschien opnieuw *Balanus amphitrite*? Die had ik de afgelopen periode inderdaad op onze kust aangetroffen onder andere ook op aangespoeld materiaal (Kerckhof, 1997). Nadere inspectie en vergelijking met *Balanus amphitrite* deed mij twijfelen. Ik noteerde in mijn waarnemingen: *Balanus amphitrite*, speciale vorm. De zeepokken waren opvallend roze rood gekleurd (*Balanus amphitrite* is eerder paarsrood). De lengtestrepen op de schelpstukken waren ook niet zo duidelijk als bij *Balanus amphitrite*. Verder waren ze zeer stevig gebouwd met duidelijke ribben aan de binnenzijde. De zeepokken waren leeg wat determinatie moeilijk maakte. Verder op het voorwerp nog een vijftal juveniele en zeer juveniele vulkaantjes, *Balanus perforatus*, wel nog met dier en enkele driekantige kalkkokerwormen, *Pomatocerus triqueter*. Het is mogelijk dat het voorwerp al op 30 oktober 1996 was aangespoeld. Toen lagen in de verse vloedlijn veel plastic voorwerpen, onder andere een stukje plastic met een tiental *Balanus amphitrite*.

Op 5 maart 1997 vond ik de ongewone zeepok opnieuw, nu op één van die typische bodemloze emmervormige zwarte plastic voorwerpen, bekend als onderdeel ('ingang') van de kreeftenfuiken zoals die in Normandië en Bretagne gebruikt worden. Het voorwerp lag eenzaam in de vloedlijn te Oostende Halve Maan. Er zat een rijke fauna op. Sommige zeepokken leefden nog of tenminste, er zat nog een dier in, andere waren dood of leeg, misschien deels als gevolg van de voorbije harde winter. De zeepokken waren met drie soorten vertegenwoordigd. Naast enkele exemplaren van de speciale roze zeepok, allemaal leeg en van een 4-tal mm lengte, enkele vulkaantjes, *Balanus perforatus* met dier en een paar ritspokken, *Verruca stroemia*. Verder verschillende soorten mosdierpjes, zelfs vrij grote kolonies, hydroïdpoliepen, enkele ex. Noorse rotsboorders *Hiatella arctica* en 3 volwassen gemarmerde streepschelpen *Musculus marmoratus*. De mosseltjes waren ingebed in een soort silicone-achtige massa, de resten

van de zakpijpen waarin deze *Musculus* soort dikwijls wordt aangetroffen. Op het eerste zicht vielen de streepschelpen in de massa niet eens op. Ze waren leeg maar toch nog fris. De gehele aard van de fauna en de diversiteit doet vermoeden dat het voorwerp al geruime tijd, zeker meer dan een jaar, moet rondgedreven hebben en in elk geval ergens afkomstig moet zijn uit het westelijke kanaal.

Enige tijd later vernam ik van Marie-Thérèse Vanhaelen dat ook zij opvallend roze zeepokjes gevonden had. Ze zaten op een zak (± 50 cm x 9 cm) uit zwart, stijf, rasterplastic. De zak lag op 8 maart 1997 in de vloedlijn te Koksijde. Er zaten een 30-tal exemplaren op, alle van rond 5 mm groot en opnieuw leeg. Ze versmalden slechts weinig of niet naar de opening toe. Dit is bijvoorbeeld wel het geval bij *Balanus perforatus*. Daarvan zaten er op het net ook een 30-tal, tussen 2 à 4 mm, met verdroogd dier. Verder nog een 10-tal witte pokken, (gekartelde zeepok *Balanus crenatus*) van rond 8 mm met verdroogd dier, 3 ritspokken *Verruca stroemia* van 3 mm met verdroogd dier, enkele sterpokjes *Elminius modestus* en een schilferig dekschelp *Pododesmus squamula*. Uit wat Marie Thérèse mij vertelde zou het om dezelfde soort kunnen gaan als bij mijn Oostendse vondsten. Dat bleek inderdaad het geval te zijn.

Aangezien alle tot nu toe gevonden zeepokjes leeg waren werd determinatie moeilijk. De gebruikelijke determinatieliteratuur (Huwae, 1985; Hayward en Ryland, 1990) leverde niets op. Bovendien was vergelijkingsmateriaal schaars. Misschien jonge *Balanus tintinnabulum* of nog een andere soort ?

Toen vertrokken we van 5 tot 12 april naar de Franse Atlantische kust, in de omgeving van Le Croisic en Piriac. Het spreekt vanzelf dat ik van de gelegenheid gebruik zou maken om uit te kijken naar 'andere' zeepokken, meer bepaald dan roodachtige of paars gekleurde. Al had ik nu niet zo meteen een idee wat er behalve *Balanus perforatus* nog meer te verwachten viel.

En ja, daar troffen we opnieuw de afwijkende zeepok aan. Eerst in 't begin op het strand van Piriac zelf. Daar deed Marie Thérèse, alert als altijd, twee losse vondsten. Een eerste leeg exemplaar zat op 6 april op een oude klep van de stevige strandschelp *Spisula solida*. De volgend dag zat een levend solitair individu op een aangespoeld roodwier *Calliblepharis ciliata*. Dit is een wier uit de infralitorale zone. In de lente spoelen volgrocide exemplaren dikwijls aan. Het lag tussen andere losgeslagen wieren. Op de thallus verder nog mosdiertjes (onder andere *Electra pilosa*, hydroïdpoliepen en een klein paardezadeltje, mogelijk *Monia squamosa*).

Tijdens de excursie op 10 april naar Noirmoutier, zo'n 40 km zuidelijker vond ik in een aanspoelselhoek aan de kant van het vast land en Le Gois, tussen aangespoelde rommel, een zwarte bodemloze emmer, onderdeel van de kreeftenfuiken en analoog aan wat ik te Oostende aangespoeld gevonden had. Daarop tientallen van de fameuze rode zeepok. Jammergenoeg vergat ik om dit voorwerp mee te nemen. Maar gelukkig kon, ik op de valreep, de ochtend van de terugreis, nog een tiental exemplaren lospeuteren - met veel moeite - van op kreeftenfuiken die op de kade lagen in de haven van Piriac : exemplaren met verdroogd dier en dekselplaatjes. Die konden de basis leveren voor de oplossing van het probleem.

Ondertussen had Marie Thérèse ook opgemerkt dat de netvormige zakken waarin de oesters op de percelen uitgezet werden analoog waren aan wat zij te Koksijde gevonden had. Overigens waren zulke stukken plastic met gaten geregeld tussen afval en aanspoelsel te vinden.

Met het gevonden materiaal zou determinatie nu mogelijk moeten zijn, al had ik nog geen vermoeden om welke soort het dan wel zou kunnen gaan. Daarmee hielp Marco Faasse mij. In de auto op weg naar huis herinnerde hij mij aan een artikeltje van Piet de Wolf dat enige tijd geleden in het Zeepaard was verschenen. Daarin was sprake van een nieuwe warmwater zeepok die rozig van kleur zou zijn.

Terug thuis zocht ik meteen het bewuste artikel op. In het artikeltje meldt de Wolf (1995) dat ter hoogte van Plymouth door de eminente zeepokken kenner Alan Southward een nieuwe zeepok voor de West-Europese fauna was gevonden. Het ging om *Solidobalanus falax*, een oorspronkelijk Afrikaanse soort. De Wolf doet een oproep om naar de soort uit te kijken want hij vermoedt dat *Solidobalanus falax* ook langs de Nederlandse kust zou kunnen opduiken, onder andere op drijvende voorwerpen. Als kenmerken vermeldt hij dat *Solidobalanus falax* gewoonlijk een weinig roze van kleur is in de schaal vooral in de laterale platen. De zijwanden en de basis zijn ook niet doorboord. Dat laatste kenmerk klopte in elk geval. De meeste door mij gevonden exemplaren waren wel opvallend roze. Eén en ander ging de goede richting uit.

Ik haalde er snel het oorspronkelijke artikel van Southward (1995) bij. Daarin een goeie beschrijving en afbeeldingen van *Solidobalanus falax*, onder andere van de dekselplaatjes. En alles klopte precies met de exemplaren van Piriac en van op de drijvende voorwerpen bij ons aangespoeld. Raadsel opgelost en meteen een eerste resultaat van de meerdaagse excursie naar Bretagne van 1997.

Kenmerken

Een eerste kenmerk waardoor *Solidobalanus falax* opvalt, althans de meeste exemplaren, is zijn kleur. Veel individuen vertonen namelijk een zeer levendig, helder rozerood. Dat viel ook Broch (1927) op bij de Marokkaanse exemplaren waarop hij zich baseerde om soort voor het eerst te beschrijven. Toch is het oppassen met alleen de kleur als kenmerk. Zoals bij andere zeepokkensoorten kan die variëren. In feite komen bij *Solidobalanus falax* zelfs tot witte exemplaren voor, soms met slechts een weinig roze zweem, iets waar Stubbings (1963) op wees. Meestal is het zelfs zo dat de meeste individuen slechts gedeeltelijk gekleurd zijn zoals door Southward (1995) beschreven. Vooral de carina* (zie onderaan tekst) en de laterale platen zijn dan roze terwijl het rostrum meer wit is (op een gelijkaardige manier als bij *Balanus spongicola*). Nader bekeken blijken de schelpstukken een lichte streping te vertonen. In het door mij bekeken materiaal kwamen alle vernoemde kleurschakeringen voor, van tamelijk donker roze rood tot bijna wit naast gedeeltelijk gekleurde exemplaren. Toch is de typische roze teint onmiskenbaar, zelfs bij de lichtere vormen. Verder moet men er wel rekening mee houden dat oudere exemplaren kunnen verkleuren tot wit/grijs door erosie.

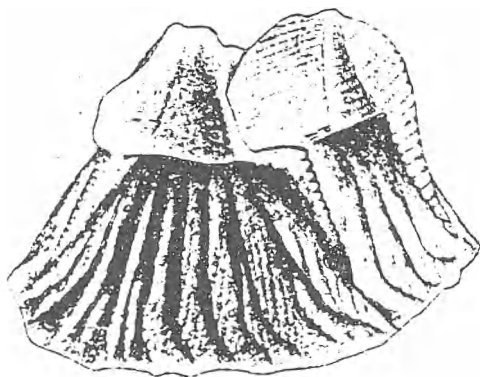

Fig. 1. Binnenzijde schaal

exemplaren van *Solidobalanus falax* boller. Het hiervoor vermeldde geldt wel voor niet te dicht op elkaar levende individuen, die dus mooi kunnen uitgroeien. Anders krijg je de bij veel zeepokken zo typische langgerekte cilindrische vorm.

De groeivorm doet denken aan exemplaren van de *Balanus amphitrite*-groep. Oppervlakkig gezien zou men dan ook kunnen denken met een soort uit die *Balanus amphitrite*-groep te maken te hebben, zeker als men alleen met de kleur rekening houdt. Broch (1927) stipt dit aan en ik had dezelfde ervaring. Bij echte *Balanus amphitrite* is de teint echter meer bruin paars. De witte vorm van *Solidobalanus falax* kan dan weer oppervlakkig lijken op jonge gekartelde zeepokken, *Balanus crenatus* aldus Stubbings (1963). Vergeleken met vooral de gladde vorm van *Balanus crenatus* zijn

Nog typisch zijn de duidelijk uitgesproken ribben aan de binnenzijde van de schaal (fig. 1). De basis en de schelpstukken zijn niet doorboord (ook niet de radii).

Eigenlijk valt op basis van bovengenoemde kenmerken *Solidobalanus falax* vrijwel zeker te herkennen en te onderscheiden van de andere bij ons voorkomende soorten, gesteld dat hij in een determinatietabel zou zijn opgenomen. En dat was tot nu toe niet het geval.

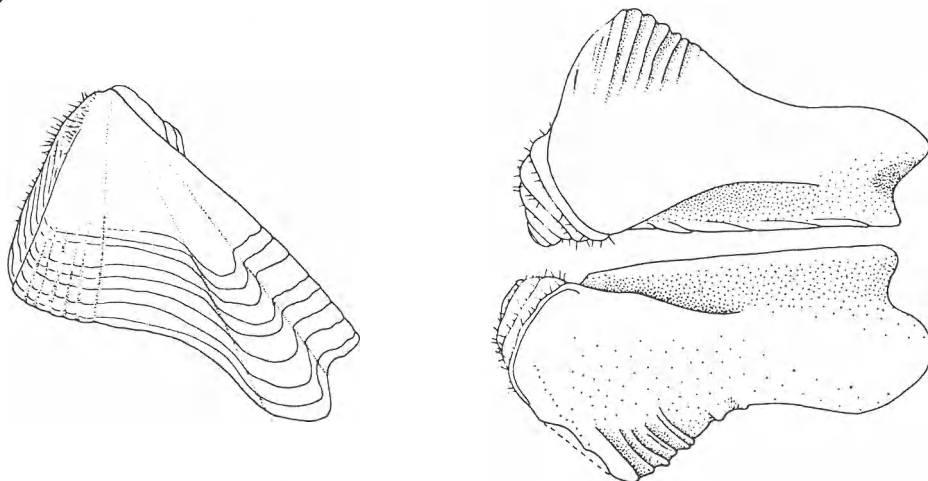

Fig. 2. Scutum buitenzijde

Scutum binnenzijde

Beschik je over de sluitplaatjes, de twee scuta en de twee terga, dan is een nog sluitender determinatie mogelijk. Ook die zijn typisch. Het tergum (fig. 2) heeft een ronde top (niet in een scherpe punt uitlopend zoals bij *Balanus spongicola*). Het lijkt sterk op dat van *Balanus crenatus*. Op de carinale rand zijn fijne haartjes te zien (zie figuur). Als je de dekselplaatjes schoongemaakt hebt, bijvoorbeeld in eau de javel, dan lossen die wel op! Volgens Southward (1995) zou de binnenzijde tamelijk ruw zijn, iets wat ik niet zo meteen kan bevestigen. Soms vertonen de terga een rozige zweem.

Het scutum (fig. 3) vertoont vrij duidelijke groeilijnen. Het opvallendst is een zeer typische, ronde met plooien voorziene richel aan de binnenzijde van de top (zie figuur). Het labrum, één van de monddelen, vertoont gewoonlijk 3 tanden. Voor verder anatomische details verwijs ik naar Broch (1927), Stubbings (1963, 1967) en Southward (1995). Southward vermeldt nog de kleurkenmerken van de zogenaamde tergoscutale flappen. Die zijn bij de levende individuen te zien tussen de dekselplaatjes

wanneer de zeepok zich opent. Vooral als men verse exemplaren voorhanden heeft kan men daarmee duidelijk en snel een onderscheid maken met andere zeepokken-soorten, onder andere met *Balanus crenatus* en *Balanus spongicola* waarmee *Solidobalanus falax* samen voorkomt. Bij *Solidobalanus falax* is de grondkleur geel, variërend van donker zwavelgeel tot licht geel met 4 bruine banden. De 2 middelste daarvan springen bij levende individuen meteen in het oog aldus Southward (1995). Bij *Balanus crenatus* zijn de flappen wel geel maar ontbreken de bruine banden. Ook het lichaam vertoont bij veel *Solidobalanus falax* de gele kleur, iets wat mij zelfs bij veel van de verdroogde exemplaren van Piriac nog opviel.

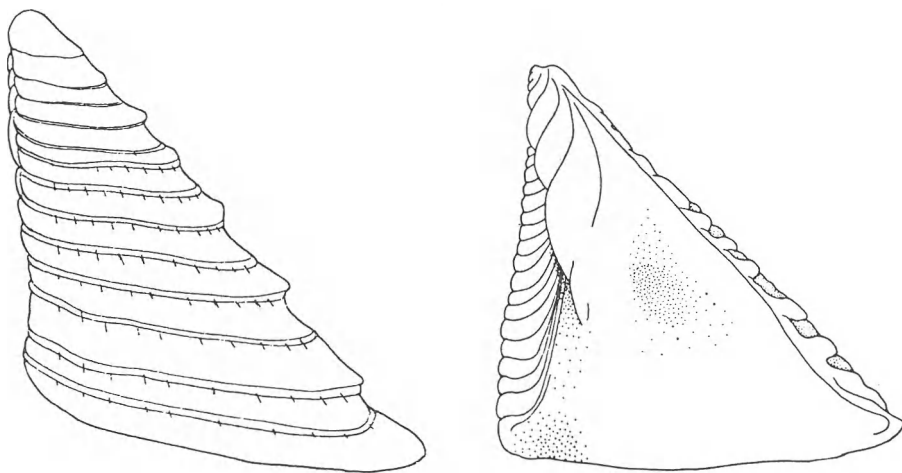

Fig. 3. Tergum buitenzijde

Tergum binnenzijde

Solidobalanus falax is een eerder kleine soort. Broch (1927) geeft als afmeting op tot 6 mm. In Plymouth vond Southward (1995) exemplaren tot 12 mm basale diameter, alhoewel het merendeel kleinere individuen betrof van 5 tot 8 mm. De door mij bekeken exemplaren liggen qua grootte in dezelfde orde, van 5 tot 8 mm.

Verspreiding

Normaal komt *Solidobalanus falax* voor langs de kusten van West-Afrika, van Angola tot de Algerijnse Middellandse Zeekust (Southward, 1995). Van de rest van de Middellandse Zee is *Solidobalanus falax* nog niet gemeld. Broch (1927) beschreef de

soort oorspronkelijk van de Marokkaanse kust waar *Solidobalanus falax* niet zeldzaam is.

Southward (1995) vond *Solidobalanus falax* voor het eerst in Europa, namelijk op visgronden in het westelijk kanaal ter hoogte van Plymouth, een heel stuk noordelijker dan het normale verspreidingsgebied.

Het lijkt erop dat *Solidobalanus falax* zich ook goed heeft weten te vestigen langs ten minste een deel van de Franse Atlantische kust.

De verspreiding lijkt nu wat op die van *Balanus spongicola* en op die van *Balanus perforatus* (Stubbings, 1967). Deze laatst dringt wel verder door in de Middellandse zee.

Vooralsnog zijn mij geen vondsten bekend van bijvoorbeeld de Spaanse of Portugese Atlantische kust. Verder zou het interessant zijn te weten tot waar de soort in het Kanaal verspreid is. Bretagne'ngangers kijk er eens naar uit en bezorg mij verdachte zeepokken !

Habitat

Solidobalanus falax leeft niet in de getijdenzone. Het is een soort van ondiep water. De verticale verspreiding zou gaan van 15 tot 150 m (Southward, 1995). Ze leeft iets dieper dan *Balanus perforatus* die echter wel in de getijdenzone voorkomt.

Broch (1927) vond zijn exemplaren vastgehecht op andere organismen zoals wieren, Cnidaria, wormkokers en schelpen. Southward (1995) vond de eerste Europese exemplaren exclusief op wijde mantels (*Aequipecten opercularis*) gedregd tussen 44 en 56 m diepte, niet op andere organismen (bijvoorbeeld niet op St.-Jacobsschelpen *Pecten maximus*) noch op stenen.

Langs de Franse Atlantische kust was *Solidobalanus falax* te vinden op een aangespoelde schelp en een wier, een beetje analoog aan Brochs vondsten. Veel exemplaren zaten echter op kreeftenfuiiken. Waarschijnlijk vormen die een geschikt substraat voor zeepokken, waaronder *Solidobalanus falax*. Omdat ze frequent in en uit het water worden gehaald, kon de ondergrond misschien niet zo snel ingenomen worden

door andere organismen. En de fuiken zitten misschien ook op een diepte die *Solidobalanus falax* prefereert.

Al is er natuurlijk de competitie met andere zeepokken. Op de kreeftenfuiken te Piriac zaten nog vier andere soorten : *Balanus crenatus*, *Balanus perforatus*, *Elminius modestus* en *Verruca stroemia*. Southward (1995) vond *Solidobalanus falax* toen hij op zoek was naar exemplaren van *Balanus spongicola*, een soort die dikwijls op *Aequipecten opercularis* voorkomt. Hij vond deze soort nog wel maar had de indruk dat in vergelijking met de periode einde 1950 begin 1960 *Balanus spongicola* minder algemeen was. Van *Balanus spongicola* vond ik in april 1997, 1 exemplaar met verdroogd dier op een klep van de bonte mantel, *Chlamys varia* afkomstig van een afvalhoop bij een oesterkwekerij in de buurt van Carnac.

Bespreking

Er is iets merkwaardigs aan de hand met *Solidobalanus falax*. Ze heeft blijkbaar de neiging om over het hoofd gezien te worden ! Zo werd ze pas laat, namelijk in 1927, door Broch beschreven. Die spreekt er zijn verwondering over uit dat een zo talrijk voorkomende, ondiep watersoort, bovendien levend in een toch goed onderzocht deel van de Atlantische Oceaen, niet eerder werd opgemerkt. Hij vermoedt dat *Solidobalanus falax* vroeger misschien verkeerd gedetermineerd werd (cfr. hierboven). Omdat *Solidobalanus falax* vrij klein blijft kan ze gemakkelijk aanzien worden als juveniel van een andere soort. Nochtans is ze, eenmaal herkend, onmiskenbaar en opvallend.

Southward (1995) vindt het opduiken van *Solidobalanus falax* in het westelijk kanaal merkwaardig. Hij heeft namelijk vroeger in de late jaren 50 begin jaren 60, de zeepokkenfauna van deze regio onderzocht en *Solidobalanus falax* niet gevonden. Waarschijnlijk betreft het een vrij recente introductie, althans in het westelijk deel van het kanaal. Misschien hangt de uitbreiding van het areaal samen met een globale stijging van de gemiddelde jaartemperatuur sedert begin de jaren 80. Southward vond voor zover ik kan uitmaken zijn exemplaren in 1994, één van de warmere jaren tot nog toe. De grootte van sommige individuen wijst er op dat *Solidobalanus falax* daar al enkele jaren aanwezig moest zijn.

Vroeger heb ik nog nooit dergelijke zeepokken gevonden op drijvende voorwerpen, zeker niet in die aantallen. Een occasionele vondst kan natuurlijk over het hoofd gezien

zijn. Ik heb enkele aangespoelde objecten van vroegere jaren die ik bewaard had (onder het motto : gooi nooit iets te snel weg !) nagekeken. Er zaten geen *Solidobalanus falax* op. Dat zou dan toch kunnen wijzen op een tamelijk recente aanwinst voor de Europese fauna.

In elk geval, de vondsten van *Solidobalanus falax* vóór Plymouth en langs de Franse Atlantische kust wijzen erop dat *Solidobalanus falax* zich blijkbaar reeds goed ingeburgerd heeft. Daarmee is het areaal van de soort in elk geval spectaculair uitgebreid naar het noorden. Wanneer *Solidobalanus falax* zijn noordelijke grenzen heeft verlegd en hoe lang ze daar over gedaan heeft, zal wel nooit te achterhalen zijn. Meldingen van de Spaanse en Portugese Atlantische kust zijn mij onbekend. Het lijkt mij echter onwaarschijnlijk dat de soort daar niet zou voorkomen.

Iets wat mij verder bij de vondsten op drijvende voorwerpen opviel was dat alle exemplaren van *Solidobalanus falax* leeg waren, terwijl exemplaren van de andere soorten of nog leefden dan wel nog een dier bevatten. Blijkbaar zijn de andere zeepokken zoals bijvoorbeeld *Balanus perforatus*, die wel in de getijdenzone kunnen leven, beter bestand tegen bepaalde extreme omstandigheden die het leven op drijvende voorwerpen met zich meebrengt. Wat natuurlijk wel vragen oproept in verband met de verspreiding van de soort, aangezien een lange zeereis blijkbaar niet zo goed overleefd wordt.

De West-Europese marine fauna is redelijk goed onderzocht en gekend zou je zo denken. Het is daarom merkwaardig dat geregeld 'nieuwe' soorten gesignaleerd worden. Gaat het dan inderdaad om nieuwkomers - recente introducties via bijvoorbeeld scheepvaart of soorten die hun areaal uitbreiden bijvoorbeeld door temperatuurstijgingen - of zijn ze vroeger over het hoofd gezien c.q. niet onderscheiden?

En hoe zit dat dan met hun opvolging : breidt zo'n soort zich uit, houdt ze stand, verdwijnt ze al dan niet tijdelijk enz.... Al te vaak blijken weinig gegevens voor handen te zijn. Van heel wat van die soorten weten we bijgevolg gewoon niet waar en wanneer ze opdoken, hoe ze zich verder verspreiden en of ze nog voorkomen.

Over het algemeen blijkt onderzoek, zeker systematisch en volgehouden monitoring toch nog te weinig te gebeuren. Inventarisatie is blijkbaar geen prioriteit, onder het motto alles is toch al gekend. Het tegendeel is het geval. En dan heb ik het niet eens over de kwaliteit van een inventarisatie.

Summary

During early April of this year, the African barnacle *Solidobalanus falax* was found on the French Atlantic coast. The species was abundant on lobsterpots in the harbour of Piriac. Two specimens were also found on the beach of Piriac : an empty one on a valve of *Spisula solida* and a live one was growing on a specimen of the red algae *Calliblepharis ciliata* washed ashore. In addition, the species was also found on parts of a lobsterpot washed ashore in the neighbourhood of the isle of Noirmoutier.

Earlier, the same species was also present on floating objects washed up on the Belgian coast (November 26th 1996 and the 3th and 8th of March 1997). Judging from the accompanying fauna, the objects were clearly of a southerly origin. As all these specimens were empty, an exact determination was at first difficult.

It was not until the finding of the fresh French specimens and with the help of the article by Southward (1995) that an exact determination was possible.

Southward describes the first findings of *Solidobalanus falax* off the Plymouth coast. It seems that *Solidobalanus falax*, at least along part of the french Atlantic coast has established itself very well.

Although the species may have been overlooked, maybe *Solidobalanus falax* is yet a fairly recent immigrant in this region. For instance, the species has never been reported before on floating objects with a southerly origin, along the Belgian coast.

Further, the author gives more details on the findings and deals with problems concerning the occurrence of a 'new' species.

Herkomst figuren

Fig. 1 : uit Broch 1927

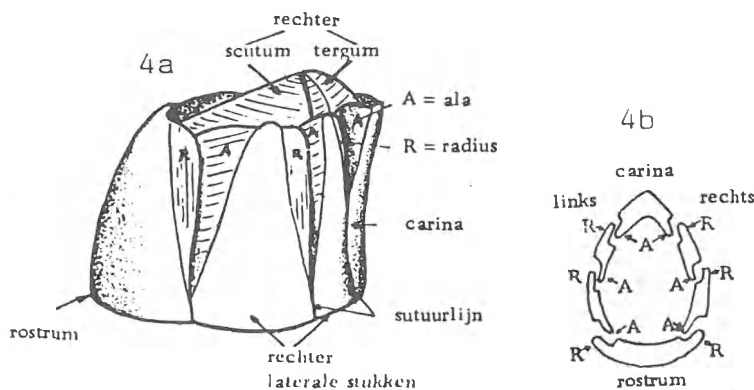
Fig. 2 en 3 : uit Stubbings 1967 en 1963

Fig. 4 : uit Huwae - 4a van opzij, 4b van boven

Literatuur

- Broch, H., 1927. Studies on Moroccan cirripeds (Atlantic Coast). Bulletin de la Société des Sciences Naturelles du Maroc. 7 : 11-38
- De Wolf, P., 1995. Solidobalanus en Porcupine. Het Zeepaard 55(2) : 43-45.
- Hayward, P.J., & Ryland, J.S., ed., 1990. The marine fauna of the British Isles and North-West Europe, vol 1. Oxford : Clarendon Press.
- Huwae, P.H.M., 1985. De rankpotigen (Crustacea - Cirripedia) van de Nederlandse kust. Tabellenserie van de Strandwerkgemeenschap, 28 : 1-44.
- Kerckhof, f., 1996. *Balanus amphitrite* (Darwin, 1854) : een nieuwe zeepok voor onze fauna ? De Strandvlo 16(3) : 100-109.
- Stubbings, H.G., 1963. Cirripedia of the tropical south Atlantic coast of Africa. Resultats Scientifiques. Expédition Océanographique Belge dans les Eaux Côtières Africaines de l'Atlantique Sud (1948-1949), 3(10) : 1-39.
- Stubbings, H.G., 1967. The cirriped fauna of tropical West-Africa. Bulletin of the British Museum (Natural History) (Zoology) 15(6) : 229-319.

* Voor wie niet vertrouwd is met de termen uit de zeepokkenmorfologie hieronder een schema waarop enkele termen staan aangegeven.

Bouw van een zeepok, *Balanus* sp. • Muscarstraat 14
 Van opzij 4b Van boven 8400 Oostende

Poëzie

Op 22 mei overleed de dichter Herman de Coninck plots in Lissabon. Daarom van hem hier enkele zeegedichten. Hij zou er vijf geschreven hebben. De eerste drie staan in de onlangs verschenen bloemlezing 'Soms raakt de zee van liefde puur verstild : 100 mooie gedichten over de zee' samengesteld door Bart Plouvier en uitgegeven bij Icarus (een imprint van de Standaard Uitgeverij) - overigens warm aanbevolen !

In de bibliografie waarin Plouvier de herkomst van de gekozen gedichten opgeeft staat dat ze zouden verschenen zijn in de bundel 'Schoolslag' uit 1994 (uitgegeven bij de Arbeiderspers). Maar daarin vond ik alleen het eerste. Mogelijk zijn de vijf zeegedichten als cyclus ooit verschenen in een literair tijdschrift. Ik kon nog niet achterhalen waar.

Zeegedichten

I

Zoals de zee zichzelf weerlegt, nee, juist legt,
golf over golf, cliché over cliché,
als kaarten bij een patience-spel,
en zich weer opraapt en zich opnieuw legt;

zoals horizon slecht horizon-
taal duldt, zo ver als je kunt kijken,
en zee tien keer per minuut verticaal wil,
zo luid als je kunt horen;

zoals water zwemt om zichzelf te kloppen
in de sprint, een arm zegevierend omhoogsteekt,
waarna een andere arm en nog een arm;
zoals alle water ter wereld zich haast
om aan te komen binnen de tijdslimiet
van de eeuwigheid : zo nu.

II

Waarlangs je vijf kilometer wandelt
met de herinnering aan een vrouw,
en waarvan je zonder terugkomt : zee.

Gooit zich om en om, zoekt zijn onderkant,
wil vertrekken en zich meenemen
naar hier : zee.

Zoiets deden wij ook met onszelf,
praten, links zijn, scrabble spelen, wegwillen,
iets wat zich nog het best als blijven
liet om- en om- en omschrijven.

III

Als zee die woest van Engeland is vertrokken
om hier halsoverkop over zijn water te struikelen,
in drie accolades uitkabbelend,

zo dun als speeksel, universumspreeksel,
een s, niet uitgeademd maar tussen tanden
ingeademd, zo stil slist zee,

zo adem ik naast jou o
in, rillend,
wachtend op de laatste ril.

Tekst : Herman de Coninck

Net zoals bijna iedere dichter inspireerde de zee ook de Coninck tot enkele gedichten al ging dat niet vanzelf. In de essay bundel 'Over Marieke van de bakker' verschenen in 1987 bij uitgeverij Hadewych (tot voor kort te vinden bij de Slegte !), geeft de Coninck ons een glimp van het wordingsproces van zijn poëzie, zo ook de zeepoëzie. Het leek mij wel eens interessant om er enkele fragmenten van weer te geven. De zee fascineert de Coninck zoals iedereen, of we het nu willen of niet !

6 oktober 1985

Zo wil er, hier in de Ardennen, opeens een gedicht over de Noordzee ontstaan. Zoals Karel van de Woestijne zijn 't Is triestig dat het regent in de herfst' midden in de zomer schreef, het zweet gutschend van zijn kop.

En eigenlijk is dat niet eens zo onverklaarbaar : ik wil iets doen met rust, denk ik, die heb ik het afgelopen jaar niet gehad, en voor het eerst vind ik hier rust in de bijna-vorm : dat is de beste vorm van poëzie, want vanuit totale rust, of volkomen geluk of ongeluk schrijf je niet.

Die rust komt van de aanwezigheid van geelgroen stilte, nog heel jonge herfst, er moet nog helemaal begonnen worden met ouder worden. Er is meer tijd dan in de zomer. Maar als ik een beeld zoek voor die rust, blijk ik meer te kunnen aanvangen met de zee.

In een van mijn vroegere gedichten schimpt de zee wel in het rond, in een ander ziet Adam haar 'laden en lossen van drukte, waar je rustig van werd' - zie je wel-, maar in verhouding tot het aantal uren dat ik er woorden voor gezocht heb, treedt de zee bijzonder weinig op in mijn poëzie. Juist daarom fascineert ze me. Je hebt er geen woorden voor, en dat maakt koppigheid los : je *zult* er woorden voor vinden, al moet het twintig jaar duren. Als je er géén hebt, weet je dat je goed zit.

Daarom is die woordloosheid ook niet frustrerend, maar weldadig. Voor te veel dingen bestaan er te veel woorden. Ze staan in de weg. De zee en ik hebben nooit woorden gehad. De vraag is hoe ik haar zo woordloos mogelijk in een gedicht krijg.

Het zal 12 of 13 juli 1985 zijn. Ik loop langs de avondlijke vloedlijn. De zee is rustig, slurpt een beetje voor zich uit.

En ineens heb ik niet de woorden, maar wel het inzicht, dat ik iets met breedte moet doen.

Ik denk aan de mooi geabstraheerde marines van Maurits van Saene, latten blauw, en daaronder blauwgrijs, en grijsblauw, en grijs, boven een streep geel. Ineens kan de zee maar één ding meer zijn : het archetype van breedte, van horizontalisme.

Dat is iets heel anders dan diepte of verte, breedte heeft veel meer met de essentie van rust te maken, zo is een brede visie juist rustgevend omdat je er de dingen afzonderlijk haast niet meer in ziet.

Als ik er al woorden voor vind, moeten het de aantekeningetjes van twee uur later zijn : 'de zee heeft het breed' of 'zee werkt aan breedte', plus een regel waar ik ooit nog wel iets mee doe : 'breed als een prachtige, brede openingszin.'

.....

Hoe komen beelden in een gedicht terecht ? toen ik later een koude winterzon wou beschrijven en de gebalde sterkte daarvan, kon ik niet anders dan uitkomen op de regel : 'de zon staat in de hemel als een hart in de met koud water gewassen borst van een atleet.' Het gedicht bracht het nooit tot bundeling, maar nog eens tien jaar later dient het beeld zich

opnieuw aan. 'De zee is zo breed als de met koud water gewassen borst van een maratonloper'.

En vijf minuten later denk ik : misschien moet ik eens proberen een zeegedicht te maken met alleen maar 'zo breed als'-vergelijkingen erin, tien, twintig, in breed-aangolvende regels, en verder niks, laat die zee zo maar haar eigen breedte zoeken op het papier. Ik vrees dat het gedicht er nooit komt, maar ik weet ook dat ik geregeld woorden zal blijven zoeken voor het archetypische breedtegevoel. Al was het alleen maar omdat ze er nog niet zijn.

8 oktober 1985

Het zeegedicht heeft er wat breedspraak bij gekregen : 'de zee spreekt horizontaal,' staat er, 'vijftienletterwoorden, en als je de breedte hebt, komt de diepte vanzelf' - zoals bij kruiswoordraadsels blijktbaar. Een regel die waarschijnlijk zal sneuvelen, in tegenstelling tot de aantekening : 'de zee is maar een verre vuurtoren hoog.' Hebbes.

De schaalhoorn *Patella vulgata* en de Japanse oester *Crassostrea gigas* na de koude winters 1995/1996 en 1996/1997

F. Kerckhof

De winters 1995/1996 en 1996/1997 kenden allebei een strenge vorstperiode. Het was van januari 1987 geleden dat dit nog was voorgekomen. Ook toen enkele harde winters op rij waarvan die van 1986/1987 de derde was. Vooral de eerste in de reeks, die van 1984/1985 was zeer koud. Nog vroeger moeten we terug gaan tot in 1979 eer nog een min of meer belangrijke vorstperiode optrad.

De voorbije winter was, vooral in het begin, kouder dan die van 1995/1996. Van de winter 1996/1997 zullen ons de mooie beelden bij blijven van een deels bevroren zee en strand. We moeten verder tot de fameuze winter van 1962/1963 teruggaan om nog zoiets gezien te hebben. Maar dat was dan ook de hardste winter van de eeuw.

Het spreekt vanzelf dat dergelijke extreme weersituaties zo hun gevolgen hebben voor de fauna. Daarvan kon je in vorige nummers van De Strandvlo al één en ander lezen.

Hier wil ik speciaal aandacht besteden aan twee organismen levend op de golfbrekers. Die zijn voor een groot stuk rechtstreeks bloot gesteld aan de extreme kou.

Na de voorbij winter leken mij de golfbrekers, vooral in de hogere regionen, kaler dan ooit. Slechts sporadisch had daar een enkele zeepok *Semibalanus balanoides* de kou overleefd. Maar daar is nu (eind mei) niet veel meer van ter merken. Begin maart reeds waren de stenen bedekt met de cypris-larven van de zeepokken. De overlevenden daarvan en nieuwe zorgden ervoor dat in de volgende maanden de stenen weer grotendeels bedekt werden met zeepokken.

Lager in de getijdenzone niet zoveel schade op 't eerste zicht. Daar konden de zeepokken beter stand houden. Ook de mossel *Mytilus edulis* had niet echt te lijden gehad van de kou evenals de gewone alikruik *Littorina littorea*. Daarvan kropen er in april en mei talrijke juvenielen rond.

Opmerkelijk was wel dat de nieuwkomer, de Japanse oester *Crassostrea gigas* tamelijk goed de koude winters is doorgekomen. Weliswaar spoelden er soms veel aan, al dan

niet met dier, maar dat heeft vermoedelijk gewoon te maken met het feit dat er ook veel waren. Meestal zijn die dan ook niet door de kou maar door de golfslag losgekomen.

Overal op de golfbrekers rond Oostende en in de haven zijn nu nog levende exemplaren te vinden. Van de talrijke lege is dikwijls alleen de onderklep te zien. Die valt dan op als een witte vlek. Zelfs vrij hoog in de getijdenzone konden enkele geïsoleerde exemplaren overleven. Ze waren goed te zien omdat de andere organismen eromheen, met name zeepokken en wieren tijdelijk verdwenen waren. Na de winter van 1995/1996 kon de Japanse oester zich zelfs voortplanten want in de zomer van 1996 vond ik jonge exemplaren. Wel waren de aantallen jonge individuen beduidend minder talrijk dan in de zomers van 1994 en 1995 toen de soort buitengewoon talrijk was. Waarschijnlijk speelt voor de voortplanting niet zo zeer de wintertemperatuur dan wel de temperatuur in het voorplantingsseizoen een belangrijke rol. Blijkbaar is de Japanse oester toch redelijk koude bestendig.

Over het algemeen lijken de meeste organismen levend op zo'n golfbreker toch wel tegen een stootje te kunnen. Een soort die echter wel zware klappen gekregen heeft was de schaalhoren *Patella vulgata*. Vooral en eigenlijk pas alleen na de laatste winter. De afgelopen maanden vond ik regelmatig tientallen lege *Patella*'s, in 't begin gewoon naast en tussen de stenen van de golfbrekers, later kwamen ze ook meer en meer in de vloedlijn terecht. Zo kan ik er op 16 februari meer dan 100 verzamelen op een traject van een paar honderd meter. Zoveel had ik er nog nooit gevonden. In de beginperiode vond ik zelfs regelmatig *Patella*'s met dier, gewoon losgekomen van het substraat.

Het zal dan ook niemand verwonderen dat op de Oostendse golfbrekers nu bijna geen schaalhorens meer te vinden zijn. Ze zijn terug gedrongen tot laag in de getijdenzone. Daar zijn nu met veel moeite nog slechts enkel exemplaren te vinden. Hoger in de getijdenzone waar vroeger ook veel *Patella*'s leefden komen er helemaal geen meer voor.

Op de golfbrekers rond Oostende kwamen schaalhorens altijd al wel voor, maar vooral sedert begin de jaren 1990 werd de soort steeds algemener. Bij zoverre dat je er niet meer zoals vroeger naar moest zoeken, ze vielen onmiddellijk op. En ook op andere plaatsen langs de kust werd de schaalhoren gesignaleerd of talrijker. Nu is de populatie rond Oostende teruggevallen op zo'n laag peil als ik nog niet eerder gezien heb. En indien je niet wist dat er *Patella*'s leefden, zou je ze gewoon niet meer vinden. Vermoedelijk is de toestand op andere kustgolfbrekers nog dramatischer.

Nochtans, na de winters van de jaren 1980 waren de aantallen niet noemenswaardig gedecimeerd al zal er hier en daar wel een exemplaar gesneuveld zijn. Ik herinner me zelfs dat ik op een bepaald moment, in een plasje onderaan de Halve Maan Dijk, dus tamelijk hoog in het litoraal, enkele *Patella*'s ingevroren heb zien zitten. Nadien bleken die dat toch overleefd te hebben. Toen de dijk later hervoegd werd, hebben ze dat niet meer overleefd ! Blijkbaar was de koude periode van 1997 net iets te hevig of duurde ze te lang. Alleen in de vriesperiode van 1979 heb ik enkele schaalhorens met dier gevonden, slachtoffers van de kou. Alhoewel de populatie toen niet zo groot was bleek ze er niet echt onder geleden te hebben zeker niet zoals nu het geval is.

Dit, naar we hopen tijdelijk, bijna volledig verdwijnen van *Patella vulgata* biedt in elk geval wel de kans om na te gaan hoe lang het duurt eer de populatie zich min of meer zal herstellen.

Laten we daarom hopen dat nog niet alle plaatsen ingenomen zullen zijn als de nieuwe *Patella*-larven in dit voorjaar een plaatsje zoeken om zich te vestigen. Anders ziet het er slecht uit !

Summary

The population of *Patella vulgata*, living on the breakwaters around Oostende, has almost completely disappeared after the severe winter of 1996/1997.

During the early nineties, the species known to live there in rather limited numbers became progressively more and more abundant and was in the summer of 1996 by no means rare. Now only very few individuals survived, these that lived close to the lowtide level on the breakwaters.

Previous severe winters such as the foregoing one of 1995/1996 and some in the eighties didn't have such an impact on the population.

On the otherhand, a recent introduction, the Japanese oyster *Crassostrea gigas* seemed to resist the lowe temperatures very well.

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**

Uit de Pers

Tong hield vissers 16 jaar aan het lijntje

OOSTENDE- Een Noordzeetong slaagde erin om gedurende zestien jaar aan de haar overall belagende visnetten te ontglippen. De vis werd op 22 mei 1981 samen met 2.499 soortgenoten in de Belgische kustwateren gevangen, en in het kader van visserijonderzoek door marinebioloog dr. Rudy De Clerck van het Rijksstation voor Zeevisserij uit Oostende aan boord van het onderzoekingsvaartuig Hinder gemerkt. Daarbij kreeg de toen tweejarige tong van 16 cm groot het merkteken B7092 op een plaatje aangebracht, om dan onmiddellijk terug in zee te worden uitgezet.

Bijna 16 jaar later werd dezelfde tong, inmiddels 795 gram zwaar en 43,4 cm groot, op 26 februari 1997 in het Engels Kanaal ter hoogte van de Bassurelle Bank door de vissersboot Z.571 terug opgevist. Het nieuws geraakte pas gisteren bekend. Inmiddels was de tong natuurlijk al lang als gastronomische lekkernij opgesmuld.

Volgens marinebioloog dr. Rudy De Clerck ontliep nog nooit eerder een Noordzeetong zo lang de netten tussen haar merking en terug opvissen. Normaal worden de vissen 2 à 3 jaar na hun merking etensrijp teruggevist. Nochtans blijkt de ouderdom van de tong niet uitzonderlijk. Kan een Noordzeetong de vissersnetten ontglippen, dan wordt ze wel 20 tot 30 jaar oud. **E.S.**

Het belang van Limburg. 10 april 1997

Dit berichtje kan nog worden aangevuld met een paar andere records uit 'Het visserijblad' van mei 1997.

'Enkele weken geleden kreeg ook de Z.60 Blue Angel een recordtong in de netten. Deze was 84 cm lang en woog 2,875 kg. De reuzentong werd in Urk geveild en bracht net geen 50 gulden (900frank) op. Schipper Hendrik de Vries wist dat de tong gevangen was met het steennet op de rotsachtige bodem van Trevoise Head ten zuidwesten van Engeland.

Tenslotte was er nog de vangst van een kongeraal van 48 kg en een lengte van 2,10 m door de GO.56 Sola Gratia. Het uitzonderlijke exemplaar werd gevestigd op de Scharrebank. Het was de Brusselse handelaar Van Den Steen die de vis in de afslag van Stellendam kocht aan 5 gulden per kilogram'

De Morgen 26 april 1997

Aangespoelde-schoenenmysterie

Op de Nederlandse kust spoelen veel linkerschoenen aan, terwijl op de stranden van de Schotse Shetland-eilanden juist veel rechterschoenen terechtkomen. Op een Nederlands strand bleek 63,5 procent van de aangespoelde schoenen een linkerschoen te zijn tegenover 40,4 procent in Schotland. Dit is meer dan een rariteit, meldt het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN). Daar werkt de zeevogelbioloog M. Leopold, die op een recent congres in Glasgow aan-

dacht vroeg voor het gegeven dat de linker- en rechterkleppen van schelpdieren met twee kleppen, zoals kokkels en mosselen, vaak op verschillende stukken strand aanspoelen. Hij heeft dat niet zelf onderzocht, zegt hij, maar schelpkenners hebben hier al lang geleden over geschreven. Natuurkundig gezien is het ook logisch, zegt Leopold. Alles met een niet symmetrische vorm dat in een waterstroom terecht komt, krijgt wegens zijn vorm een afwijking die

resulteert in een andere koers. "Dat gebeurt ook met een kromme zeilboot." Omdat de andere congresgangers zijn bewering niet geloofden, daagde Leopold de Schot Martin Heubeck en de Nederlander Kees Camphuysen uit om langs het strand aangespoelde schoenen te tellen. Die zijn immers ook krom en bovendien makkelijker te vinden dan halve schepen. Heubeck en Camphuysen komen vaak op het strand, waar ze onderzoek doen naar dode zeevogels. Het was voor

hen dus een kleine moeite om ook op schoenen te letten. En daarom weten we nu dat linkerschoenen een voorkeur hebben voor Nederland en rechterschoenen voor Schotland. Maar hoe het nu precies werkt, weet ook Leopold niet. Want niet bekend is waar de schoenen in zee terecht zijn gekomen en evenmin langs welke koers ze naar Nederland en Schotland zijn gedreven.

(c) de Volkskrant / De Morgen

Oproep in verband met massastranding *Solen marginatus* na winter 1997 aan de Westkust

M.-Th. Vanhaelen

De enige opzienbarende stranding na de voorbije extreem koude winter, deed zich voor tussen 13 en 22 februari 1997 : er zijn toen honderden verse messcheden aangespoeld, sommigen zelfs met dier, vooral te St.-Idesbald en Koksijde, ook te Oostduinkerke en De Panne.

Van vier S.W.G.-speurders ontvingen we reeds hun waarnemingen van *Solen marginatus*. Gedurende maart, april en mei werden, bij elke windstoot van belang nog restanten van de grote stranding gevonden. Er zijn momenteel reeds meer dan 550 verse exemplaren geteld.

Fig. 1. *Solen marginatus* (Figuur uit Prud'homme van Reine, 1979)

Wie dit schouwspel meemaakte en misschien ook aanzienlijke of zelfs maar enkele aantallen van deze soort verzamelde, meldt dit liefst zo vlug mogelijk aan M.-Th. Vanhaelen of Francis Kerckhof. Enigszins verwonderlijk is, dat van deze soort bijna nooit verse exemplaren gesignaleerd zijn op de Midden- en Oostkust. En vóór 1980 waren meldingen van verse messcheden 'bijna' nihil ! Moesten sommigen onder U toch nog oude, dus zeer interessante gegevens bezitten omtrent verse Solen-vondsten, dan zouden we dat heel graag vernemen. Duik eens in je geheugen in kasten, schoendozen of notaboekje .. wie weet !!

Zeker data en plaats en indien mogelijk afmetingen of jaarklassen opgeven. Bij voorbaat erg bedankt voor de moeite. Een uitgebreid artikel volgt dan later in De Strandvlo.

**Lindegaarde 3
1830 Machelen**

Hoe verging het de twee *Monodonta lineata*, die verleden zomer in Koksijde aanspoelden ?

M.-Th. Vanhaelen

Reeds meer dan 10 maanden verliepen, sinds mijn vondsten op 29 juli en 1 augustus 1996 (Vanhaelen, 1996).

Ik bracht de *Monodonta*'s over naar mijn huis in Machelen, in een soort artificiële getijdenzone : een bakje met wat zeewater en wier. Regelmatig ververste ik de inhoud. Het bakje stond op het aanrecht in de keuken. Wonderlijk dat deze slakken de nabijheid van de zee blijkbaar niet echt nodig hebben om langere tijd te overleven. Zo nu en dan moest ik een 'ontsnapt' exemplaar terug zetten in het bakje.

Het eerste exemplaar, dat 20 mm x 19 mm was bij de vondst, heeft nog 9 maanden geleefd. Na 6 maand was de horens reeds 21 mm x 21 mm, maar nadien groeide de schelp niet meer gedurende 3 maand, tot aan zijn dood.

Het tweede exemplaar leeft, na meer dan 10 maanden nog wel en gezond, voor zover ik dit aan zijn gedragingen kan waarnemen. Op 1 augustus 1996 mat zijn schelp 18 mm x 17 mm; na twee maand werd dit reeds 19 mm x 18 mm en na 7 maand was ze 20 mm x 19 mm. Nu lijkt ook bij dit dier ook bij dit dier de groei van de schelp gestopt.

Deze soort wordt in Bretagne op beschutte hoge plaatsen van het litoraal tot 3 cm hoog! (Eigen waarneming te Carantec en bij de Grève de Goulisen, Ker Emma).

De twee Belgische *Monodonta*'s zouden kunnen afkomstig zijn van Le Cran-aux-Oeuifs (Zuidkant van Cap Griz-Nez) dit is \pm 85 km westelijker en \pm 30 km zuidelijker gelegen dan Koksijde. Bournérais, Pomerol en Turquier (1992) vermelden deze soort op het strand van Le Cran-aux-Oeuifs, beneden de falaise. Grote zandsteenblokken zijn er losgekomen en lagen op het strand uitgeschuurd. Ze vertonen grote, kuipvormige holtes van een redelijke diepte. De blokken bieden een zekere beschutting aan organismen tegen uitdroging, doch het water dat er altijd blijft instaan, is onderhevig aan grote schommelingen van temperatuur en zoutgehalte, zodat er zich zeer weinig soorten kunnen handhaven, onder andere *Monodonta lineata*, *Patella vulgata* en *Actinia equina*.

Als de kans zich voordoet, kunnen we eens trachten de (vermoedelijk) noordelijkste vestigingsplaats van *Monodonta lineata* nader te onderzoeken. Misschien een idee voor een ganse dag uitstap volgend jaar ,

Literatuur

- Bournérias, M, C. Pomerol, Turquier Y., 1992. La Manche de Dunkerque au Havre. Guides Naturalistes des côtes de France. Delachaux en Niestlé : 137-139.
- Vanhaelen, M.-Th., 1996. Stevige tolhoren, *Monodonta lineata* (Da Costa, 1778) levend op het strand te Koksijde. De Strandvlo 16(3) : 97-99.

**Lindegaarde 3
1830 Machelen**

Wat vind ik aan het strand...

Kogelpatronen op het strand

Op 8 en 9 februari 1997 verzamelde ik tussen de Belgisch/Franse grens en Zuydcote 372 lege kogelpatronen in de vloedlijn. De volgende dagen heb ik ook op de stranden van de Belgische Westkust (tussen de grens en Nieuwpoort) tientallen lege kogelpatronen opgeraapt met een maximum van 65 tussen St.-Idesbald (Mieke Hill) en het Leopold-monument in De Panne op 13 februari 1997. Die dag vond ik trouwens ook een volle hagelpatroon.

M. Jacobs

Jeugdherberg "De Ploate"

Langestraat 82, 8400 Oostende

Tel. 059/80.52.97

Verzorgt voor u:

Natuureducatief maatwerk voor individuele leden, gezinnen, groepen en scholen (volgens leeftijdsgroepen, budget en aangevraagd thema).

Volledig uitgewerkte dag, halvedag uitstappen en meerdaagse verblijven.
Geleide strandwandelingen.

Inrichten van studiedagen, kadervorming, congressen, seminaries en vergaderingen.

Alles-inbegrepen-programma's: volpension accommodatie, uitstappen, opdrachten, werkbladen, didactisch en educatief materiaal, documentatie en een degelijke begeleiding door onze gidsen.

Groene winkel, natuur-infocentrum en vogelasie!

NATUUR
RESERVATEN

VERENIGING voor NATUURBEHOUD
in VLAANDEREN

De Strandwerkgroep is lid van :
vzw Natuurreservaten
Bond Beter Leefmilieu